

Копетчук В.А. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 306-310.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Освітня система України безперервно модернізується з урахуванням принципів гуманізації, гуманітаризації, демократизації, науковості, неперервності, адаптивності, що забезпечує поступове входження у світовий освітянський простір.

В свою чергу формування нових стратегічних підходів у розвитку і вдосконаленні системи охорони здоров'я передбачає нові технологічні зміни і в медичній освіті.

В часи потужних міждержавних міграцій людей, зокрема вчених та фахівців різних галузей науки, в тому числі й медицини, міжнародних конгресів, конференцій, обміну студентами, тотальної комп'ютеризації всіх видів людської діяльності спонтанно виникає потреба не лише урізноманітнювати методику формування соціокультурної компетенції у студентів вищих навчальних закладів, але й певною мірою оновлювати методику та зміст навчання студентів гуманітарних дисциплін, зокрема української та іноземних мов. Оволодіння соціокультурною компетенцією, як відомо, передбачає засвоєння необхідного мінімуму соціокультурних знань, а також системи навичок та вмінь узгоджувати свою поведінку відповідно до цих знань та вмінь¹.

Професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетенція - це мотиви, інтереси, знання, навички та вміння, які забезпечують кваліфіковану професійну діяльність у приватній, суспільній, професійній та освітній сферах спілкування в багатонаціональному суспільстві іноземною мовою, а також невербальними та паралінгвістичними засобами спілкування у контексті цільової культури.

Головним напрямком навчального процесу все-таки залишається "здобуття професійних знань та вміння їх використовувати у конкретній ситуації"². Незаперечним залишається також твердження педагогів і психологів, що де б людина не працювала, що б вона не робила, її діяльність може бути продуктивною та ефективною тільки в тому разі, коли ця діяльність має наукове підґрунтя. Якщо ж йдеться про навчання гуманітарних дисциплін, то

---

¹ Власенко Л.В., Божок Н.О. Соціокультурна компетенція при вивченні іноземної мови // Актуальні питання науки та практики: досягнення та перспективи. - Полтава, 2008.

² Ковальчук Л.Я. Навчально-виховний процес в аспекті вимог сьогодення // Актуальні питання оптимізації навчально-виховного процесу у медичному вузі - Тернопіль: Укрмедкнига, 1998. - Частина I.

викладач вищої школи (зрештою, не тільки вищої) повинен знати не лише те, чого і чому він навчає студентів, але й особливо те, як потрібно це навчання здійснювати практично. Інтерес та мотиви для навчального процесу є основою, на якій виникають, закріплюються та розвиваються знання, навички і практичний досвід студентів. Ця відносна чи відносно абсолютна істина відкрита давно, але має бути чинною і сьогодні в практичній чи науковій діяльності кожного викладача. Оскільки культура розглядається як сукупність етичних та естетичних цінностей, способів їх творення і споживання, формування орієнтації особи на загальнолюдські етичні цінності неможливе без знання про ціннісні уявлення, що лежать в основі тієї або іншої культури. Цінності як життєві орієнтації зазнають змін - в різних культурах і в різні епохи вони сприймаються неоднаково і, все ж таки, наявність фонду загальнолюдських цінностей визначає ставлення однієї людини, окремої особистості, до іншої як до складової частини єдиного цілого – людства ³. Генеральна конференція ООН з питань освіти, науки і культури розробила рекомендації про виховання в атмосфері міжнародного взаєморозуміння, співпраці, миру. Актуальним є це питання і для нашого університету, де здобувають фахові знання іноземні студенти з багатьох країн світу.

Етичне і моральне виховання студентів в рамках навчання в медичному вузі є одним із важливих завдань, що сприяють формуванню якостей, необхідних для самореалізації особистості та пов'язаних з комунікативним характером їх майбутньої професійної діяльності. Оскільки мова йде про методику формування соціокультурної компетенції у студентів медичних вищих навчальних закладів, то й належить акцентувати увагу на такому дидактичному аспекті, як проблеми інтеграції окремих дисциплін у процесі навчання. Для прикладу, скажімо про велику користь інтегрованого навчання латинської та іноземних мов, тим більше, якщо йдеться про вищі медичні навчальні заклади. Хоча завдання, які стоять перед навчанням латинської та іноземних мов, різні, їх все-таки об'єднує спільна професійна спрямованість; вони мають спільну мету - допомогти студентам навчитися усвідомлено користуватися латинською та іноземною медичною термінологією, читати та розуміти іноземну літературу зі спеціальності ⁴. При формуванні соціокультурної компетенції у студентів інтегроване навчання добре прислужиться при викладанні суспільних наук, зокрема при розгляді ряду філософських аспектів суспільно-політичного життя античною філософією та філософською думкою сучасності. У формуванні світогляду студентів, розвитку зовнішньої і внутрішньої культури певну позитивну роль відіграють античні афоризми, крилаті латинські вислови тощо.

Коли ж йдеться про вдосконалення професійної мови медичного працівника, про збільшення об'єму термінологічного багажу студента чи

---

³ Ушата Т.О., Ніколаєнш О.В. Особливості формування соціокультурних та морально-етичних цінностей у студентів немовних ВНЗ засобами перекладу та аудіювання літературно-художніх творів // Актуальні питання науки та практики: досягнення та перспективи. - Полтава, 2008

⁴ Закалюжний М. Інтеграція латинської та іноземних мов при навчанні медичної термінології // Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах.-Тернопіль, 1999.

викладача, то тут ефективність навчання чи вивчення залежить не лише від оптимальної методики, але й від наукового розуміння закономірностей та специфіки термінотворення в різних галузях медицини. Безсумнівно, тут дуже велику роль відіграє систематичне використання латини при семантизації іноземної лексики, яка вводиться на практичних заняттях. Йдеться, власне, про вироблення механізмів інтегрованого викладання іноземних мов (як, зрештою, й української ділової мови) та латинської мови. Такий комплексний підхід сприяє легшому залам'ятовуванню мотивованої лексики та закріпленню знань на царині наукової термінології. І це важливим є хоч би з тієї причини, що вивчення латини та певною мірою й іноземних мов має термінологічну спрямованість, оскільки термін посідає особливе місце на всіх етапах медичної освіти, виступає і як інструмент пізнання, і як словесний знак, який закріплює результат цього пізнання. Студенти охоче сприймають таку методику, бо вона поглиблює раціональне осмислення нової лексики, а зорова і слухова опора на латинську лексику при вивченні іноземної розвиває здатність аналізу і синтезу в поглибленні термінологічної та загально-наукової лексики, сприяє виживанню знань, що є далеко не останнім вартим уваги чинником у навчальному процесі.

Щодо вивчення практичного курсу української мови, то, на наш погляд, слід приділяти формуванню у студента-медика культури терміновживання, адже вона є важливим складником мовної особистості лікаря, медсестри, фельдшера. Оволодіння будь-якою галуззю медичного знання передбачає обов'язкове "входження" студента у відповідну термінологію і використання саме у комунікативних актах, адже слово-термін - це засіб професійного мислення і спілкування. Кожен медичний працівник зобов'язаний правильно, точно, доречно застосовувати медичні терміни під час спілкування з колегами і пацієнтами. Помилки та недоліки у вживанні термінів можуть не тільки утруднювати взаєморозуміння між колегами-лікарями, лікарями і пацієнтами, а й несприятливо вплинути на психіку хворого, стати причиною важкої душевної чи фізичної травми, призвести до появи ятрогенних захворювань. Тому створення передумов для ефективного застосування медичними працівниками української та латинської медичної термінології є гарантом успішної навчальної та професійної діяльності. Крім того, лікареві також треба знати й уміти застосовувати термінологію офіційно-ділової сфери ⁵.

Будь-який спеціаліст, насамперед в системі охорони здоров'я, повинен:

1) володіти культурою конструктивного діалогу та полілогу; 2) вміти сприймати, відтворювати готові та створювати наукові фахові тексти; 3) володіти прийомами підготовки і виголошення публічного виступу; 4) вміти застосовувати фахову українську термінологію у різноманітних комунікативних процесах; 5) вміти користуватися загальномовними та спеціальними словниками. Для оволодіння цими навичками і уміннями слід засвоїти основні поняття культури мови та споріднених з нею дисциплін, усвідомити основні принципи культури користування українською мовою.

---

⁵ Юкало В.Я. Формування культури терміновживання у майбутнього лікаря // Медична освіта.-1999.-№ 1.-С. 83-86.

Формування культури терміновживання у майбутнього медичного працівника треба будувати з урахуванням міжпредметних зв'язків: встановлювати співвідношення з латинською мовою й основами термінології, з іноземною мовою (німецькою, англійською, французькою), проводити паралелі з вивченням анатомії, клінічних дисциплін, медичної деонтології, основ педагогіки і психології, етики й естетики, інших дисциплін.

Практичний курс сучасної української мови за професійним спрямуванням сприяє розвитку професійних якостей майбутніх медичних працівників і є запорукою вільного самовираження особистості у науково-навчальній та офіційно-діловій сферах спілкування, важливим етапом процесу формування тих національно свідомих кадрів, які надалі зможуть розвивати як медицину, так і сучасну українську літературну мову (її науковий, офіційно-діловий, розмовний функціональні стилі).

Дане дослідження підтверджує значення мовних знань, котрі є необхідними для формування етичної культури в сучасних умовах реального освітнього середовища, здатності студентів до комунікативної взаємодії та осмислення ситуації плюралізму культур. Формування у студентів професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції здійснюється на основі взаємодії іншомовної комунікативної компетенції, фахової, соціокультурної, навчальної та стратегічної компетенції.